

Ústřední archiv zeměměřictví a katastru: Pohled zpět, současnost i vize dalšího vývoje

Mgr. Martin Buchlovský,
Ústřední archiv zeměměřictví a katastru,
Zeměměřický úřad

Abstrakt

Ústřední archiv zeměměřictví a katastru prošel reorganizačním procesem. Vedle správy historických fondů a sbírek se zaměřuje i více na ukládání digitálních dat, jejich dlouhodobou udržitelnost a metadatový popis tak, aby splňoval mezinárodní standardy a zabezpečil tak digitální data pro budoucí generace badatelů.

Central Archives of Surveying, Mapping and Cadastre: Look Back, the Present and a Vision of Further Development

Abstract

The Central Archives of Land Surveying and Cadastre has gone through a reorganization process. In addition to the administration of historical funds and collections, it focuses more on the storage of digital data, its long-term sustainability and metadata description in order to meet international standards. By this, the archive secures digital data for future generations of researches.

Keywords: long-term data sustainability, digitization, storage, archival funds and collections

1. Představení a výťah z historie Ústředního archivu zeměměřictví a katastru

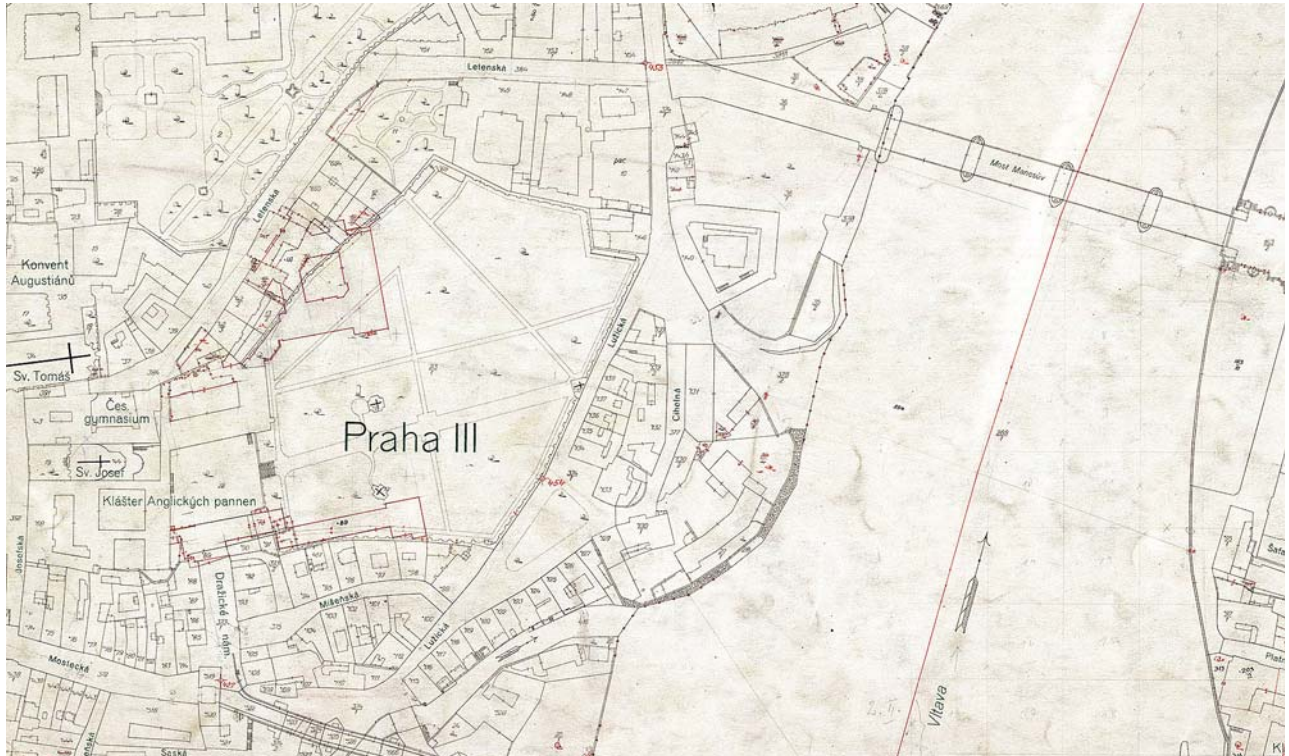
Předchůdce dnešního Ústředního archivu zeměměřictví a katastru (Ústřední archiv, případně ÚAZK) byl založen v době revolučních změn na konci roku 1918 a v prvních měsících roku 1919 [1]. Oddělení území historických Čech, Moravy a Slezska (a v následujících měsících, po konsolidaci státních hranic a podepsání všech mírových smluv, i Slovenska a území tzv. Podkarpatské Rusi) neproběhl jen v rovině geopolitické či například měnové (okolkování rakousko-uherské měny a stanovení vzájemného kurzu), ale i v rovině archivní. Je nutné podotknout, že archivnictví v období konce 19. století a prvních dekád století 20. nebylo zrovna v ideální kondici. Tak jako mnoho dalších oborů v prostředí Rakouska-Uherska procházelo mnohými změnami, které ale narážely na zkomplikovanost a byrokratickou složitost mnohonárodnostního státu (Rakouská archivní reforma z let 1894-1895; byla aplikována jen částečně, další vývoj v této oblasti přerušila tzv. první světová válka; akutní problémy byly tedy docela známy, bylo tedy na co navazovat v revolučním období podzimu 1918 [2]). Vedle státních archivů, ve smyslu jednotlivých státních ministerstev, existovaly i archivy, které podléhaly zemským samosprávám. Naopak relativně kvalitně byly vedeny jednotlivé městské archivy či archivy šlechtických velkostatků a panství. Organizaci archivnictví nebyla věnována tak velká pozornost, o to intenzivněji musel být nastalý problém na konci roku 1918 diskutován a řešen. Myšlenku vytvoření nového, národního archivu se nepodařilo prosadit. (To se podařilo až na podzim 1954 – už za zcela jiné situace. Pro nový archiv byl zvolen název „Státní ústřední archiv“ se zkratkou SÚA.) Po vyhlášení samostatnosti Československého státu tak byla vytvořena jen řada resortních archivů, například Archiv ministerstva vnitra, který vznikl z místodržitelství archivu. (Sem byla ale deponována i řada materiálů z původně rakouských centrálních úřadů, které se týkaly země Koruny české, případně i Slovenska. V roce 1950 byl přejmenován na Ústřední archiv minister-

stva vnitra [2].) Z dalších nových resortních archivů lze zmínit například Archiv ministerstva zemědělství, Archiv ministerstva zahraničních věcí, Archiv ministerstva národní obrany, Československý archiv železniční (vznikl při tehdejší Ministerstvu železnic), či Archiv ministerstva pošt a telegrafů. Bez přerušení dále pokračovaly městské archivy a také zemské archivy v Praze, Brně a Opavě.

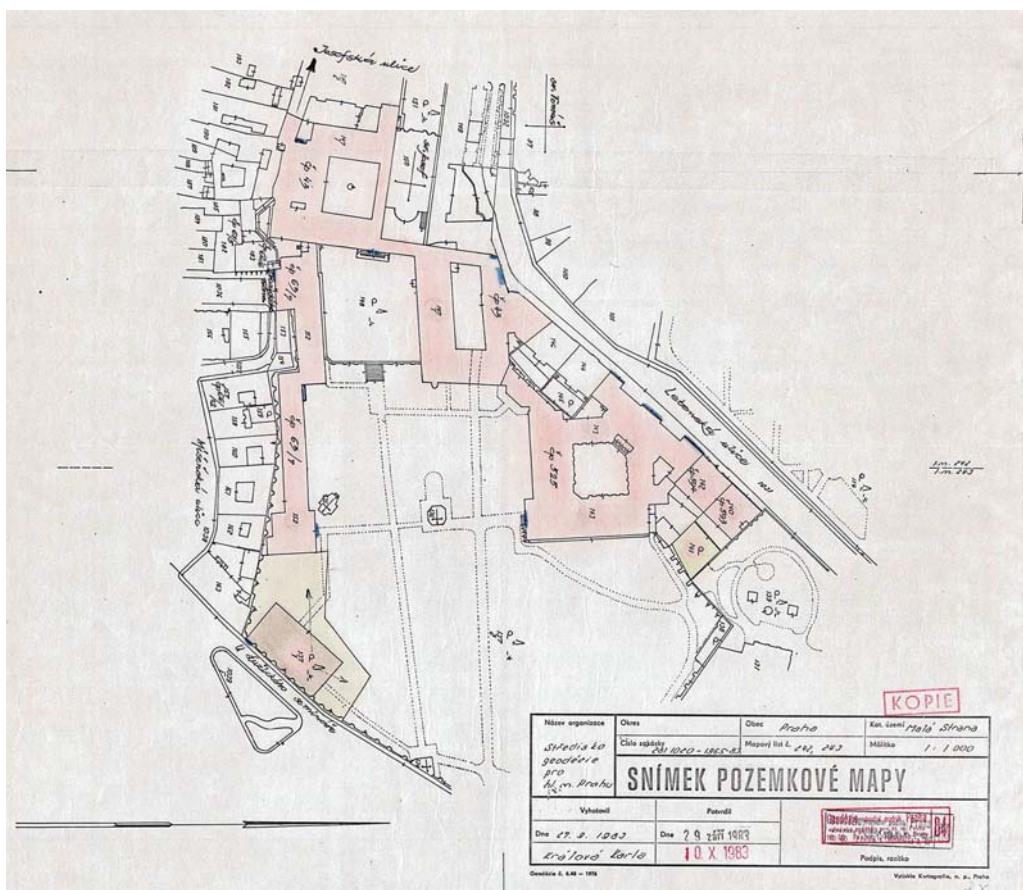
Ve stejné době vznikl při československém Ministerstvu financí i Ústřední archiv katastrálních map (**obr. 1**, **obr. 2**), do něhož byly v rámci archivní rozluky mezi Československou republikou (ČSR) a Rakouskou republikou (proběhla v roce 2020) přemístěny z vídeňského Centrálního archivu (Zentralarchiv) mapové a dokumentační materiály ke stabilnímu katastru, které se vztahovaly k území ČSR. Zajímavostí je, že tzv. císařské povinné otisky map stabilního katastru byly do Ústředního archivu přeneseny, až v roce 1932, když byly od roku 1919 uloženy v prostorách Zemského archivu. Náhradou za tyto mapy věnovalo Ministerstvo financí ČSR Zemskému archivu otisky katastrálních map země české, vyřazené archivem map katastrálních v Praze. Dalším úkolem archivu pak bylo přejímat i nově tištěné mapy (archivní kopie – průběžně vždy po jednom výtisku od každé katastrální mapy reprodukováné po roce 1918) z Litografického, posléze Reprodukčního ústavu, který fungoval také při Ministerstvu financí ČSR.

V roce 1928, po přijetí tzv. Katastrálního zákona [4], došlo i k přejmenování Ústředního archivu katastrálních map na Ústřední archiv pozemkového katastru (ÚAPK) [5]. V této době docházelo k prvnímu formování budoucích archivních fondů a sbírek, přičemž stěžejním materiálem byl mapový a písemný operát stabilního katastru (mezi úkoly ÚAPK patřilo i uchovávání a konzervování měřických přístrojů a pomůcek, prodej instrukcí a služebních předpisů, provádění oprav podle výkazů chyb v otiscích katastrálních map dodaných Reprodukčním ústavem a další [3, s. 87]), posléze pak i materiál novější.

Významným narušením dalšího vývoje archivnictví (v tomto směru primárně ve vztahu k Ústřednímu archivu, ale platí to i pro další archivy na území) se stalo období po Mnichov-

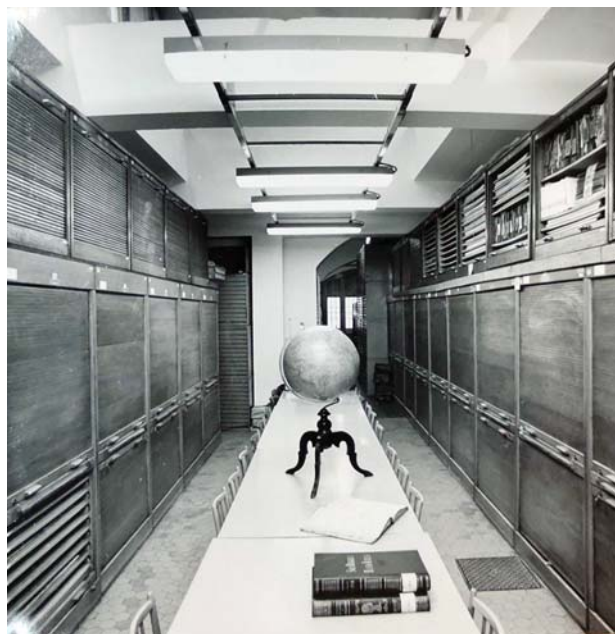
Obr. 1 Katastrální mapa evidenci z let 1925-1945, budova archivu je v levé části výřezu mapy (ÚAZK/B2/a/14C/6068-1A_8)

Obr. 2 Katastrální mapa Prahy z let 1925-1945; budovy, kde byly uloženy mapové podklady stabilního katastru, v té době prošly i stavebními úpravami, které byly do mapy zaneseny; další změny proběhly v 80. letech 20. století (viz obrázky); po výstavbě samostatné budovy v Kobylisích našly budovy na Malé Straně zcela nové využití (ÚAZK/III/180)

ské dohodě. Po odstoupení pohraničních území byly archivní rozlukou odevzdány i katastrální mapy, které se týkaly odstoupených obcí a měst. Ke konci války byla činnost Ústředního archivu na čas pozastavena, přičemž reálně hrozilo zrušení celého archivu [3, s. 88]. V roce 1945 se mělo vše vrátit zpět do původních, předválečných kolejí, bohužel to již nebylo možné (100 % mapových listů navráceno nebylo – mapy se ztratily (nebo byly zničeny?) na území dnešního Rakouska, Německa a Polska (tady se badatelským úsilím podařilo najít několik mapových listů tzv. originálních map stabilního katastru z oblasti Hlučínska – bádání kolegů ze Zemského archivu v Opavě prozatím nemá publikační výstup, je ve stádiu příprav)). Dne 16. 8. 1945 byla činnost Ústředního archivu obnovena a přednostou archivu (součástí Ministerstva financí ČSR, se sídlem v Josefské ulici č. p. 4 – obr. 3a, 3b) byl jmenován dr. František Mašek (obr. 4) [3, s. 88]. V následujících měsících a letech se agenda Ústředního archivu upřesňovala, zůstalo však členění na čtyři oddělení z roku 1945: oddělení 1 – listinné, oddělení 2 – mapové, oddělení 3 – studijní s odbornou knihovnou a oddělení 4 – administrativní a statistické. Činnost Ústředního archivu byla v tomto období zaměřena zejména na využití archiválií pro obnovu národního hospodářství (tu definoval zejména státní 2letý plán obnovy), a také na soustředování materiálů z konfiskátů, jejich třídění a pořádní, případně i přesun archiválií ze zámku Orlický, kde byly uloženy od posledních měsíců války. Vzrostl zájem i o mapové a triangulační operáty, archivní badatelna se věnovala zvýšené návštěvnosti, výpůjčkám a rešerším. Vyhotovaly se podklady pro ocenění zemědělského pozemkového majetku – nově i pro potřebu osidlovacích komisí na území, odkud bylo odsunuto německé obyvatelstvo (archiválie na Orlický byly převáženy

v období září až říjen 1944, následně zpět do Prahy se materiál dostával postupně v letech 1946 až 1950, poslední jízda se uskutečnila 21. 9. 1950 [3, s. 92-93]). Nový úder přišel po převzetí politické moci v ČSR Komunistickou stranou Československa. (Ovšem nejen pro chod a činnost

Obr. 3b Dobový snímek z Ústředního archivu v Josefské ulici z počátku 70. let 20. století – místnost s globusem sloužila pro potřeby badatelů

Obr. 3a Dobový snímek z prostorů depozitářů Ústředního archivu v Josefské ulici z počátku 70. let 20. století

Ústředního archivu, ale celkově pro princip pozemkového práva a pozemkového katastru.) V roce 1950 byl nejprve Ústřední archiv přeměněn na Ústřední mapovou a listinnou dokumentaci a byl převeden pod Státní zeměměřický a kartografický ústav. V roce 1954 pak v rámci reorganizace tohoto ústavu Ústřední archiv, jako samostatná instituce, zanikl a jeho materiály dále spravoval Výzkumný ústav geodetický, topografický a kartografický (VÚGTK; archivní materiál zůstal fyzicky na stejném místě, jen jeho správou a případnými nutnými kroky byl pověřen VÚGTK). Ve stejné době začala likvidace pozemkového práva, která v průběhu 30 let znamenala naprostou devaluaci v této problematice. Občanským zákoníkem z roku 1950 byla zrušena povinnost knihovat do Pozemkové knihy, a to pro fyzické osoby. Převod majetku (polnosti, nemovitosti) tak nabýval platnosti již samotnou smlouvou. Zákon č. 65/1951 Sb. – o převodech nemovitostí a o pronájmech zemědělské

a lesní půdy pak tyto převody podrobil souhlasu místního Okresního národního výboru (ONV), který měl i právo veta. V roce 1963 přešla povinnost registrace smluv, které se týkaly vlastnických práv k nemovitostem, pod státní notářství, které tak ve spolupráci s orgány lidospřávy rozhodovalo o tom, zda se převodní smlouva nepříčí zájmům socialistické společnosti. Pokud převod takto vyhodnotilo, mohlo registraci odmítnout a neregistrovanou smlouvu nebylo možné zapsat do pozemkové knihy, tedy jako by nevznikla. Následně vznikem (vstupem v platnost) nového Občanského zákoníku (Zákon č. 40/1964 Sb.) byly zrušeny právní předpisy o pozemkových knihách, čímž byly ukončeny zápisy do nich. Tento stav byl ukončen v roce 1992, kdy byl převod nemovitostí zákonem č. 264/1992 Sb. (Zákon, kterým se mění a doplňuje občanský zákoník, zrušuje zákon o státním notářství a o řízení před státním notářstvím (notářský řád) a mění a doplňují některé další zákony) navázán až na vklad do katastru nemovitostí. (Pozemkové knihy jsou jako archivní podklad uloženy na příslušných katastrálních úřadech, jsou neveřejné – lze však požádat o výpis z nich. Jsou využívány k badatelským účelům, řešení restitučních nároků, zpracování komplexních pozemkových úprav či k poskytování informací zeměměřičům atd.) V roce 1967 byl pro depozitární účely mapových sbírek vyčleněn zámek v Libočanech, kam byly převezeny ostatní mapové podklady. V roce 1971 vznikl Ústřední archiv geodézie a kartografie, zřízený Geodetickým ústavem, a byl označen jako archiv zvláštního významu, proběhla zde generální inventura archiválií, přičemž fondy a sbírky byly utříděny, nově označeny a lokalizovány.

Dne 1. 1. 1993 vznikly transformací původních organizací Český úřad zeměměřický a katastrální (ČÚZK), jeho organizační složka Zeměměřický úřad (ZÚ) i nově přejmenovaný Ústřední archiv zeměměřictví a katastru (ÚAZK). Archiv v té době stále sídlil (od roku 1919) v budově Ministerstva financí (se vstupem z Dražického náměstí – ten byl později uzavřen a nahrazen vstupem z Letenské ulice), v roce 2000 se přestěhoval do stávajících prostorů budovy ČÚZK v Praze 8-Kobylisích (obr. 5a, 5b, 6). Zámek v Libočanech byl soudním rozhodnutím vrácen původním maji-

Obr. 4 Ing. František Mašek, vrchní měřický komisař a posléze přednosta Ústředního archivu

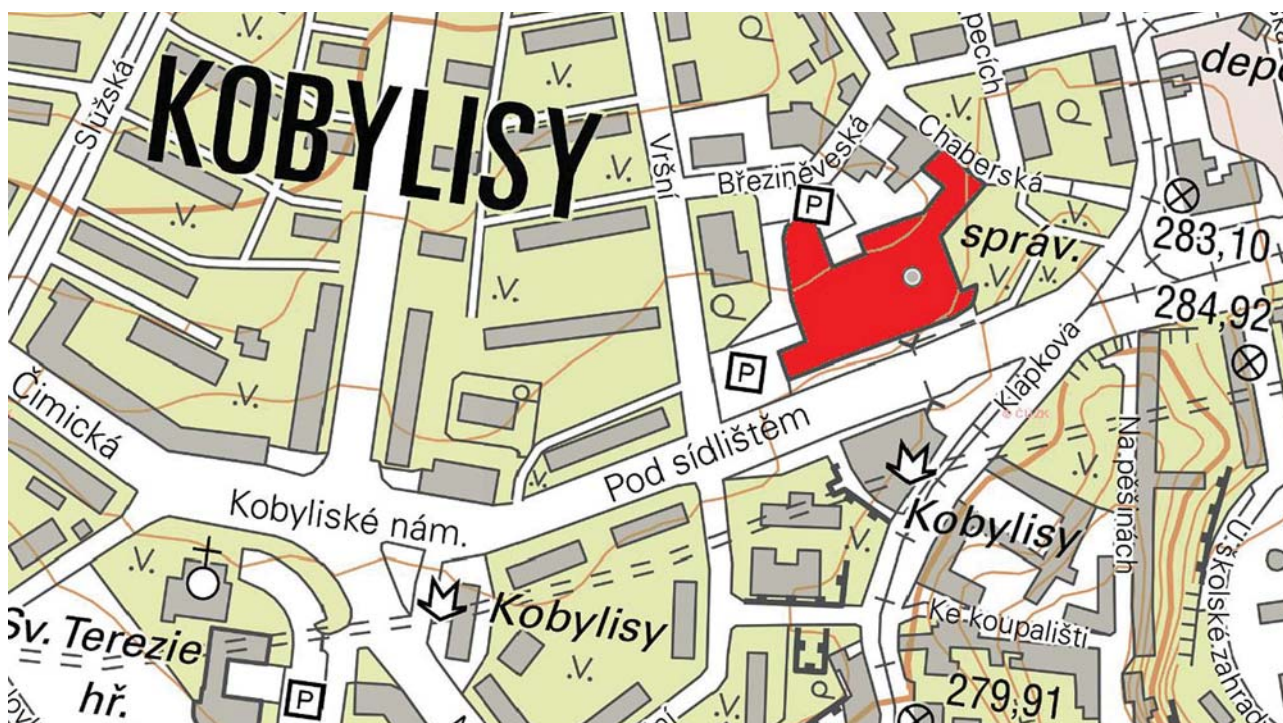

Obr. 5a Depozitární prostory v Praze Kobylisích (foto: autor, červen 2022)

telům a v roce 2015 se tak archivní materiál z tohoto dosavadního depozitáře musel přestěhovat do prostor budovy ZÚ v Pardubicích. Pro ÚAZK je závazný i zákon č. 499/2004 Sb. o archivnictví a spisové službě – ten upravil hierarchii archivů a do té doby registrované archivy zvláštního významu přejmenoval na specializované archivy. ÚAZK je tak veřejným a specializovaným archivem, který se zaměřuje na archiválie z oborů geodézie, kartografie a katastru.

Obr. 5b Detail depozitárních prostor v Praze Kobylisích (foto: autor, červen 2022)

Obr. 6 Základní mapa ČR, <https://ags.cuzk.cz/geoprohlizec>, budova zeměměřických a katastrálních úřadů, v jejímž levém křídle sídlí Ústřední archiv zeměměřictví a katastru, je barevně označena

2. Současný stav a aktuální cíle ÚAZK

Reorganizací a změnou systematizace se stal ÚAZK od 1. 1. 2022 samostatným odborem, do jehož čela byl jmenován RNDr. Miroslav Kronus (do konce roku 2021 byl vedoucím samostatného oddělení ÚAZK). Nově reorganizovaný ÚAZK v sobě zahrnuje *Oddělení Historického archivu a badatelský* (což je přímý pokračovatel původního samostatného oddělení ÚAZK, jehož vedoucí je nyní Ing. Beáta Nováková) a *Oddělení Digitálního archivu zeměměřičtví a katastru* (jedná se o zcela nově vytvořené oddělení se zaměřením na zpracovávání digitálních archiválií a dlouhodobou udržitelnost digitálních archivních dat). Obě oddělení mají shodný počet šesti pracovníků a vzájemně se doplňují, v některých bodech prolínají. ÚAZK nadále plní roli péče o příslušný archivní materiál, jeho zpracování a v rámci možností i zpřístupnění široké badatelské veřejnosti. Zároveň se ale snaží reagovat na progresivní vývoj jak v oblasti geodézie, kartografie či topografie, tak i v oblasti archivnictví. Ústřední archiv je v této oblasti výjimečný, svým způsobem se dá říci i nezaměnitelný a nenahraditelný. ÚAZK je odborem ZÚ, přičemž odborná činnost ÚAZK je prováděna v souladu s archivním zákonem, jenž je v gesci Ministerstva vnitra.

Vývoj v oblasti geodézie a kartografie na jedné straně, archivnictví na straně druhé, je velice dynamický a souvisí s rozvojem technologií, novými poznatky a také novými poptávkami ze strany potenciálních badatelů či konzumentů. Zatímco před 50 či 75 lety se pracovalo s přesností mapy na desítky centimetrů či metry a výstupy byly téměř výhradně papírové mapové listy a zákresy byly poplatné dané době a možnostem, dnešní mapy vznikají již téměř výhradně digitální metodou, přesnost zaměření se neustále zvětšuje, stejně tak jako se zvyšuje i obsah informací, které jsou v mapách obsaženy. V současnosti se stále častěji využívá možnost úpravy mapy dle individuálních požadavků: do podkladové mapy lze podložit požadovaná digitální data, vrstvy a metadataové informace. Na pohled mnohem méně dynamicky, ale ve skutečnosti snad i více kvantově se vyvíjí situace v archivnictví. I tento (z pohledu laika) konzervativní obor, jehož hlavním účelem je uchování stěžejních informací pro budoucí generace a zajištění jejich správného uložení, případně i zpřístupnění veřejnosti, musí reagovat na příliv digitálních dat nejrůznějšího druhu. Archivář, zejména ten současný, se však na data musí dívat zcela jinou optikou. Pohled archiváře musí hledět dále, přemýšlet v intencích padesáti, sta i více let. A zatímco uchovat papírový dokument na 100 let se může zdát velice snadnou záležitostí (ve skutečnosti ani to není tak snadné – například v problematice uložení papíru, dodržení ideální teploty a vlhkosti tak, aby se předešlo působení plísní. Na druhé straně je to vývoj v oblasti inkoustu, kdy je třeba brát v potaz například kvalitu toneru v tiskárnách a udržitelnost čitelnosti textu při delším působení světelného záření. Zatímco inkoust na středověkých listinách může být dochován téměř ve stejné kvalitě, u tisků z inkoustových či laserových tiskáren (nebo ze starších jehličkových) to už může být problémem po několika desítkách let), otázka zachování a zejména čitelnosti digitální informace v horizontu sta let už tak snadná není. Vedle problematiky nosiče, tedy otázky na jakém médiu data takto dlouhou dobu uchovávat, stojí neméně složitá otázka, a to v jakém formátu musí být data uchována a čím – jakým nástrojem (aplikací či v jakém prostředí) je za 100 let přečteme. Tato problematika již nicméně přesahuje rámec tohoto článku [6], [7].

V současné době plní ÚAZK přední úlohu v oblasti archivace prostorových dat, respektive dat souvisejících s letec-

kými snímky, geoinformačními systémy a dalšími odvětvími novodobé geodézie a kartografie. ÚAZK se snaží sledovat vývojové trendy v oblasti dlouhodobě udržitelných archivních dat a nové poznatky aplikovat tak, aby nedošlo ke ztrátám, které by již nemusely být nahraditelné. Na druhou stranu je potřeba zdůraznit, že pouze sledovat trendy nestačí. Je třeba mít v archivu i patřičně erudované zaměstnance, kteří této problematice rozumí a jsou schopni pracovat i s moderní technikou a vzdělávat se i v oblasti metadataových standardů. (Není tím myšlen pouze hardware, ale i specializovaný software. Přestože archivář disponuje spíše humanitním vzděláním, uvedená problematika má přesah i do jiných oborů: přírodních oborů, geografie, topografie, kartografie a nově i výpočetní techniky. Běžnou mýlkou bývá i představa, že pod pojmem digitalizace se skrývá jen pořízení fotografie, nebo skenování.)

3. Digitalizace archivního materiálu a jeho prezentace pro širokou badatelskou veřejnost

Skenování archivních fondů a sbírek probíhá již od roku 2005, kdy bylo zahájeno systematické skenování císařských povinných otisků (v měřítku 1 : 2 880, v ÚAZK vedeny jako inventární jednotka s označením B2/a/6; skenování bylo zahájeno v říjnu 2005 územím historických Čech, na což se plynule navázalo v listopadu 2007 i územím historické Moravy a posléze i Slezska), které byly kompletně doskenovány v prosinci 2008. V mezidobí byly pořízeny i digitalizáty dalších archivních kapitol, například mapové listy toposekcí 1 : 25 000 z třetího vojenského mapování (v ÚAZK vedeno jako signatura D1/21), nebo také nejstarší mapy z archivní Sbírký map a plánů do roku 1850 (v ÚAZK vedeno jako signatura I/1 pro mapy z území Čechy, Moravy a Slezska, signatura I/2 pro zahraniční území a signatura I/3 pro plány měst). Postupně následovaly další a další archivní kapitoly, které byly postupně digitalizovány. Zvoleným výstupním formátem se stal JPG v rozlišení 300 ppi a s kompresí 75 %. Soubory byly obratem zpřístupněny k nahlížení veřejnosti přes nově vyvinutou aplikaci na adrese <http://archivnimapy.cuzk.cz> (i tato prohlížečka prošla mnohým vývojem, přepracována byla v září 2011, v srpnu 2014 přibyla tato mapová kompozice i na Geoportálu ČÚZK (<http://geportal.cuzk.cz>)). V září 2015 byla prohlížečka zjednodušena do podoby, ve které již stačilo pouhé kliknutí do mapy, aby se objevilo výsledné okno s nabízenými digitalizáty pro zvolený bod či oblast. Dnes již tato aplikace není v provozu, v roce 2020 ji nahradila nová aplikace Archiv, která bude popsána v následujícím textu. Také je možné uvedená data (nebo tisky z nich) zakoupit v obchodním modulu Geoportálu ZÚ. Každoročně tímto způsobem přibývalo průměrně 20 000 nových mapových listů a postupně se tak rozšiřovalo jak časové období vzniku digitalizovaných map (například císařské otisky jsou definovány časovým rozpětím let 1824-1843, již zmíněné toposekce 1 : 25 000 zase časovým úsekem 1872-1953), tak i *typové portfolio* digitalizovaných map: vedle map stabilního katastru a map vojenských se objevily například i výkazy ploch s výměrami druhů pozemků (pole, louky, zahrady či pastviny), Státní mapy 1 : 5 000 či mapy Evidence nemovitostí.

V aplikaci *Archivní mapy*, ale i v současné aplikaci *Archiv*, se objevovaly vždy celistvě zpracované archivní dataseť. Nutno ale podotknout, že touto cestou, online v digitální podobě, se k badatelské veřejnosti dostávala jen drobná

část z toho, co je součástí fondů a sbírek ÚAZK. Práce v archivu však nespočívá pouze v digitalizaci, případně v následné publikaci digitalizátů na webových portálech. V mnohém jde o pečlivou práci s popisem jednotlivých archivních kapitol i samostatných map či mapových děl. Dřívější katalogizační listky a kartotéky byly v archivech nahrazeny počítačovými databázemi, přímo zaměřenými na podrobný popis zpracovávaných archivních materiálů (v obecné rovině tedy nikoli jen mapy, ale samozřejmě i dokumenty, fotografie, grafické listy, kroniky či například typáře). V ÚAZK se od roku 2015 začal používat software ProArchiv (obr. 7, výrobcem je firma BACH, s. r. o.), který je používán i v současnosti. Do této databáze byly převedeny záznamy z předcházející databáze a následně do ní jsou zapisovány nové evidenční karty v postupně zpracovávaných archivních kapitolách. V lednu 2018 se podařilo tuto archivní databázi rozšířit i o publikační nadstavbu, takzvané *Vademecum*. Podobnou nadstavbu používají i další archivy v ČR, které vedou své fondy a sbírky v programu ProArchiv. Aplikace *Vademecum* (obr. 8) umožňuje jak procházení nad jednotlivými kapitolami, případně zobrazování jednotlivých evidenčních karet, tak i jednoduché vyhledávání. Práce s aplikací *Vademecum* není omezena tím, jestli je mapa digitalizována či nikoli – nabízí prostou informaci pro badatele, že požadovaný materiál je v archivu dostupný pro badatelské účely (tedy pro návštěvu v badatelně, kde je možné daný materiál návštěvníkovi předložit: samozřejmě po vyplnění nutných formalit, jakými je badatelský list apod.). Mapa, která je zveřejněna v aplikaci Archiv – dříve tedy Archivní mapy, musí být opatřena i určením souřadnic rohu mapy a následně georeferencována do příslušného zobrazení, v našem případě do Křovákova zobrazení v Souřadnicovém systému Jednotné trigonometrické sítě katastrální (S-JTSK). Teprve po tomto zpracování je možné mapový digitalizát zobrazit nad mapou tak, aby jeho obraz odpovídal území, pro které hledá badatel archivní materiál. Zavedením nové aplikace Archiv, která nahradila do té doby fungující a oblíbenou aplikaci Archivní mapy, došlo i k pro-

došlo i k propojení metadat mezi aplikacemi Archiv a *Vademecum*: aplikace Archiv čerpá metadata z ProArchivu a přímo odkazuje na evidenční kartu příslušné mapy, kterou právě zobrazuje. (V současné chvíli se k tomuto cíli směřuje, u některých kapitol tento odkaz chybí z důvodu nového zpracování archivních kapitol. Ambicí je, že by do konce roku 2023 tyto odkazy měly být u všech publikovaných map v aplikaci Archiv uvedeny.) V aplikaci *Vademecum* (obr. 9) byl použit datově zmenšený digitalizát jako příloha evidenční karty, který badatelé poslouží k rychlé orientaci. Není však určen pro tisk či jiné publikační účely – k tomu jsou určeny datově plnohodnotné digitalizáty, které jsou k dispozici v aplikaci Archiv, respektive následně v E-shopu Geoportálu ČÚZK.

Na začátku používání aplikace *Vademecum* nebylo ještě běžné, aby evidenční karty v databázi ProArchiv byly doplněny obrazovou přílohou, vše bylo limitováno zejména tím, že přílohy se přidávaly jednotlivě, tedy velmi pomalu. V půlce srpna 2018 tak bylo v aplikaci *Vademecum* publikováno 155 108 záznamů (záznamů evidenčních karet z databáze ProArchiv) a 7 464 digitalizátů (jedna evidenční karta může obsahovat i více obrazových příloh, nelze tedy říci, že by 7 464 karet mělo svůj digitalizát – karet s obrazovou přílohou tak bylo tedy daleko méně). V následujícím roce byl nalezen způsob, jak vkládat obrazové přílohy do databáze ProArchiv hromadně, respektive v přesně upravených dávkách. Vyžadovalo to úpravu programu, výsledkem ale bylo, že na konci roku 2019 *Vademecum* vykazovalo 183 797 záznamů a 20 463 digitalizátů, v březnu roku 2020 to již bylo 184 685 záznamů a 105 444 digitalizáty, na konci roku 2020 pak 204 328 záznamů evidenčních karet a 300 639 digitalizátů. V současnosti je publikováno prostřednictvím aplikace *Vademecum* (obr. 10) celkem 258 107 záznamů evidenčních karet a 417 388 digitalizátů (údaje k 17. 5. 2022) a nutno dodat, že každoročně pokračují přírůstky okolo 20 000 nových skenů. (V roce 2022 bylo provedeno i skenování nemapového materiálu, kdy na knižních skenerech je prováděna digitalizace fondu katastrálních a měřických předpisů, technických předpisů pro geo-

The screenshot displays the ProArchiv software interface. At the top, it shows the 'ÚAZK - Mapový materiál' header. The left sidebar contains a tree view of the archive structure. The main area is divided into several sections: 'ÚAZK' details, 'Číslo NAD: 8', 'Značka fondů/sbírky', 'Inventurní číslo: 006', 'Příloha: 1 - pořadí v roce', 'Druh (obráz) mapy', 'Nomenklatura mapy', 'Zobrazení území', 'Souřadnice území x-min: -560294.648', 'x-max: -545298.428', 'Souřadnice území y-min: -192741.787', 'y-max: -1948201.563', 'Název mapy: Území Lipová, bezi okres Jeseník', 'Podobář: Heider Lindewiese', 'Papír', 'List/vrácen celkem: 8', 'Rozpis počtu listů: 8', 'Datum od: 1836', 'Datum do: 1836', 'Rozpis datace: 1836', and 'Auto/zpracovat:'. At the bottom, there is a table with columns: 'Tabulka', 'Kolik', 'Název záznamy', 'Signatura', 'Inventurní číslo', 'Nomenklatura mapy', 'Rozpis počtu listů', 'Datum od', 'Datum do', 'Rozpis datace', 'Auto/zpracovat', 'Vytvářet', and 'Defini osobnost/území'. The table contains 24 rows of data for various cadastral maps.

Obr. 7 Program ProArchiv v současné podobě, nyní se postupně přechází na novou verzi 17, která musí splňovat Základní pravidla zpracování archiválií

ZPĚT NA ROZCESTNÍK **PROCHÁZET A HLEDAT** **NALEZENÉ ZÁZNAMY**

Nyní jste zde: [ÚAZK...](#) > [Fondy a sbírky ÚAZK](#) (257 944/417 014) > [B.Fondy katastrální \(od 1785\)](#) (85 107/263 783)
 > [B2 Stabílční katastr, jeho obnova a údržba \(1824-1957\)](#) (61 561/198 443) > [B2/a Měřičký operát](#) (52 373/196 500)
 > [B2/a/6 Císařské povinné otisky 1 : 2 880 \(1824-1843, 1851-1871\)](#) (12 578/55 887)
 > [B2/a/6MS Císařské povinné otisky Moravy a Slezska](#) (3 439/18 578)

8 Celkem : 16 (16) Zobrazit seznam mozaiku detail

B2/a/6MS • 506 • Dolní Lipová, berní okres Jeseník

Typ záznamu:	Mapový materiál
Archív:	ÚAZK
Číslo NAD:	8
Název jednotky:	Císařské povinné otisky 1 : 2 880 (1824-1843, 1851-1871) - Morava a Slezsko
Signatura:	B2/a/6MS
Inventární číslo:	506
Zobrazené území:	Dolní Lipová
Souřadnice území x-mín:	-550204.648
x-max:	-545298.428
Souřadnice území y-mín:	-1052741.787
y-max:	-1048201.563
Název mapy:	Dolní Lipová, berní okres Jeseník
Podnázev:	Nieder Lindewiese
Listů/stran celkem:	8
Rozpis počtu listů:	8
Datace od:	1836
Datace do:	1836
Rozpis datace:	1836
Měřítko 1:	1 : 2 880
Poznámka 1:	aplikace Archivní mapy: 0506-1

9 obrázků

Dolní Lipová

Vyhledat podle:

Inventární číslo:

Signatura:

Typ dat: Celý strom

Typ dat: Digitalizované archíválie

Umístění hledaného výrazu: Kdekoliv Na začátku Na konci Celé slovo

Víceřádný výraz: a zároveň alespoň jeden jako fráze

Zvolte časové období:

Od:

Do:

Měřítko: Vše

Fondy a sbírky

ZPĚT NA ROZCESTNÍK **PROCHÁZET A HLEDAT**

Nyní jste zde: [ÚAZK...](#)

Fondy a sbírky ÚAZK

[Zobrazit informace o kapitole](#)

[A.Fondy geodetických základů \(od 1774\)](#) (987 záznamů/3 přílohy)

[B.Fondy katastrální \(od 1785\)](#) (85 107 záznamů/263 783 příloh)

[C.Fondy katastrálních a měřičkých předpisů a technických předpisů pro geodetické a kartografické práce \(od 1785\), tiskopisy a formuláře](#) (5 146 záznamů/269 příloh)

[D.Fondy topografických a základních map \(od 1831\)](#) (131 538 záznamů/146 363 příloh)

[E.Fondy ostatní](#) (150 záznamů/0 příloh)

[I.Sbírka map, plánů, atlasů a globů do roku 1850](#) (865 záznamů/1 596 příloh)

[II.Sbírka kartografických děl pro Bioly a veřejnost po roce 1850](#) (19 642 záznamů/4 přílohy)

[III.Sbírka tematických a účelových map pro hospodářskou, vědeckou a úřední potřebu \(od 1850\)](#) (11 437 záznamů/4 281 příloh)

[IV.Sbírka geodetických a kartografických nástrojů a pomůcek, stabilizačních značek a znaků \(od 1806\)](#) (474 záznamů/100 příloh)

[V.Sbírka fotografií, filmů a fonodokumentů \(od 1910\)](#) (2 365 záznamů/615 příloh)

[VII.Sbírka obrazových dokumentů z oboru geodézie a kartografie \(od 1918\)](#) (233 záznamů/0 příloh)

Vyhledat podle:

Inventární číslo:

Signatura:

Typ dat: Celý strom

Typ dat: Digitalizované archíválie

Umístění hledaného výrazu: Kdekoliv Na začátku Na konci Celé slovo

Víceřádný výraz: a zároveň alespoň jeden jako fráze

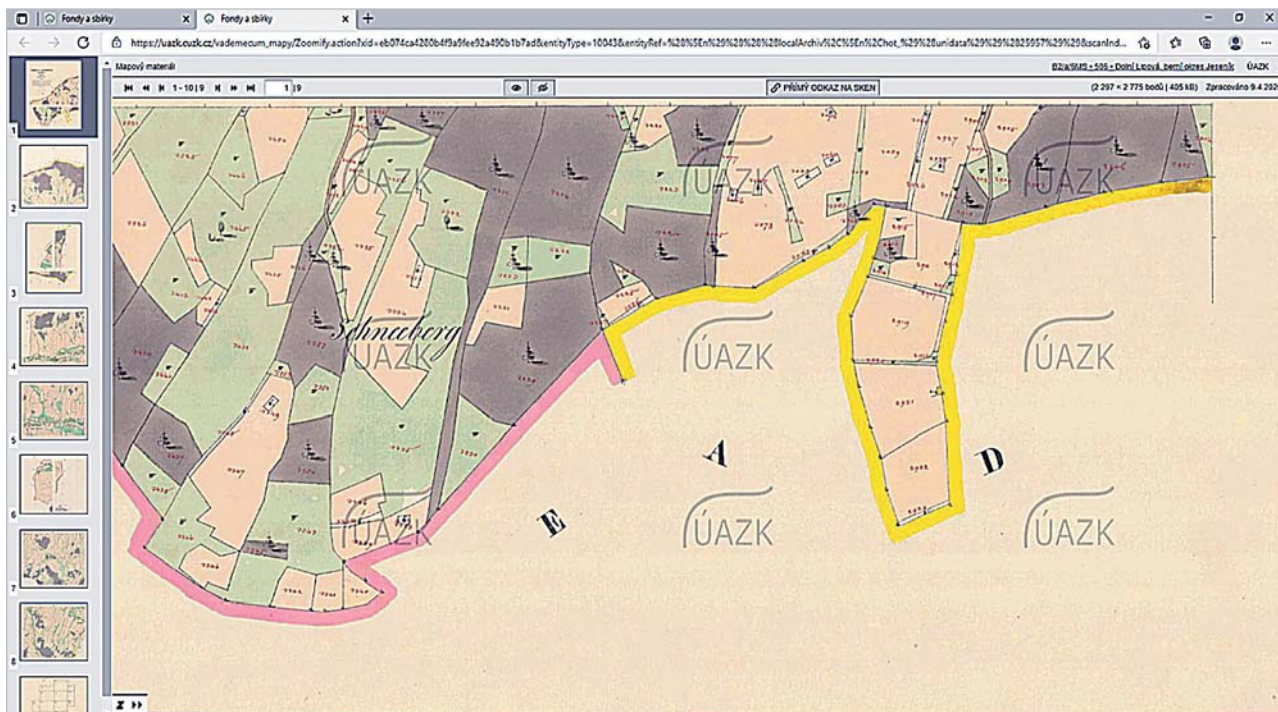
Zvolte časové období:

Od:

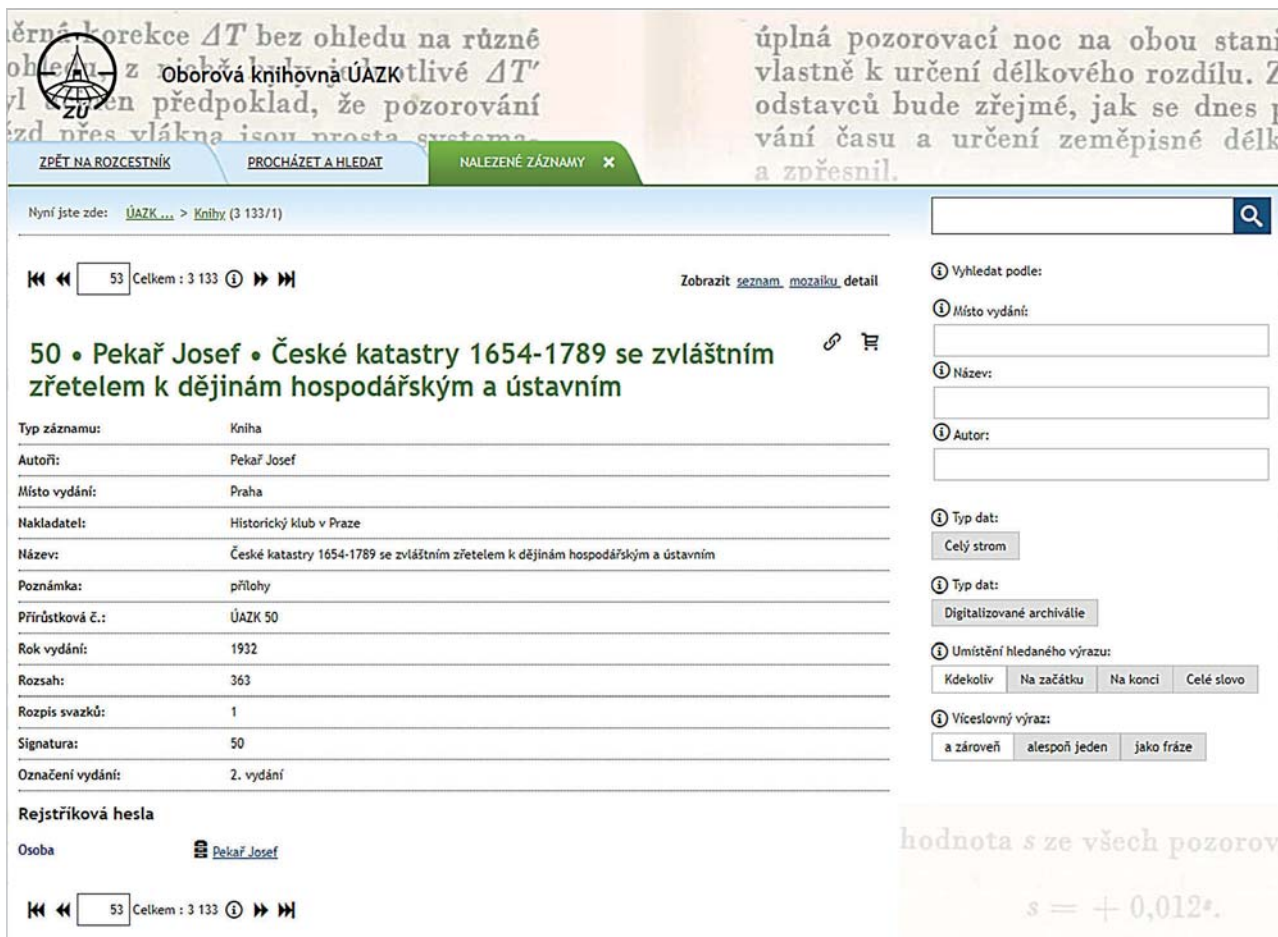
Do:

Měřítko: Vše

Obr. 8 Ukázky z prostředí Vademeca ÚAZK

Obr. 9 Zobrazení mapových listů v prostředí Vademeca ÚAZK s použitím technologie Zoomify

Obr. 10 Ukázka z prostředí Vademeca ÚAZK, Oborové knihovny

detické a kartografické práce s datací od roku 1785, tiskopisů a formulářů. V příštím roce plánujeme i rozšíření digitalizace písemného operátu k mapám stabilního katastru – obě tyto položky jsou, alespoň prozatím, nad rámec předpokládaných 20 000 digitalizátů ročně.)

V roce 2020 došlo ještě k jednomu vylepšení aplikace *Vademecum*, a to přidáním údajů z oborové knihovny (obr. 11), která je součástí ÚAZK. V letech 2017 až 2020 byly záznamy o všech knihách a časopisech v ÚAZK přeneseny do programu *Knihovna*, která je, stejně jako program *ProArchiv*, také od firmy BACH.

Po domluvě s ní byla podoba *Vademeca* přepracována do podoby, která slouží dodnes. Nabízíme tak badateli informaci o tom, že v oborové knihovně je k dispozici 3 133 knih a 834 časopiseckých záznamů. (U časopisů platí, že jeden záznam evidenční karty se rovná jednomu ročníku časopisu. Ročník může mít někdy i 12 čísel, počet jednotlivých časopisů tak je daleko vyšší, někde kolem čísla 3 500. Pokud by se připočetl počet knih, dostaneme se k číslu 6 600, s duplikáty knih, které jsou k dispozici v badatelně ÚAZK by tak objem knižního fondu v archivu přesáhl hranici 7 000 položek. Čísla jsou uvedena k 17. 5. 2022.) Knihovna ÚAZK je neveřejná, poskytujeme pouze možnost studia v rámci badatelny a není možné si knihu či časopis vypůjčit absenčně (pokud to stav dovoluje, je možné pořizovat kopie, nebo případně využít vlastní techniku (fotoaparát, mobilní telefon) k pořízení badatelských digitálních kopií). Z časových, ale i například licenčních důvodů se neprovádí digitalizace knih ani časopisů, evidenční karty jsou tedy bez digitální přílohy. Výjimkou je oborový časopis *Geodetický a kartografický obzor* ((GaKO; v současnosti je vydáván pouze v elektronické podobě), který má však velmi bohatou historii. Poslední tištěný časopis vyšel na konci roku 2012. Ve *Vademecu* nabízíme jak digitalizáty z let 1913-2012, tak i tisková pdf z let 2013 do současnosti.), který je kompletně digitalizovaný a publikován v podobě pdf souborů pomocí služby *Zoomify* v *Vademecu*.

Od roku 2005, kdy v ÚAZK započalo systematické skenování mapového archivního fondu, byl pro výstup nastaven formát JPG v rozlišení 300 ppi s kompresí 75 %. V dané době to byla volba, která odpovídala jak kapacitním možnostem disků a serverů, tak i kvalitě, která byla pro veřejnost postačující. Tento formát (včetně ostatních parametrů) zatím zůstává zachován, protože je zároveň i výdejním formátem pro E-shop. V současnosti ale dochází k překládání původních souborů do formátu TIF, který je vhodnější i pro publikaci v nové verzi prohlížečky archivních map, aplikaci *Archiv*. V roce 2021 byl zprovozněn nový velkoformátový skener od společnosti i2S, který nahradil dosluhující *Scann-Tech 600-i fb*, a byla přenastavena i politika digitalizace archivního fondu (obr. 12). V současnosti je na novém skeneru digitalizován fond originálních map stabilního katastru pro území Moravy (bude následovat Slezsko) a tyto mapy jsou již skenovány ve formátu TIF v rozlišení 400 ppi s bezztrátovou kompresí LZW, přičemž se z tohoto skenu automaticky generuje i sekundární výstup (tzv. User Copy) pro potřeby E-shopu (obr. 13; tj. TIF v rozlišení 300 ppi se ztrátovou kompresí JPG; tento formát je datově úspornější, kvalitou je však dostačující pro většinu potřeb badatelů a uživatelů.) Primární soubory, tzv. Master Copy, budou ukládány do speciálního úložiště, vydávány budou jen výjimečně.

Jen pro srovnání: v aplikaci *Archiv* je nyní publikováno 290 460 souborů z fondů a sbírek ÚAZK, které zabírají 2,31 TB prostoru. Do tohoto počtu nejsou započítány tzv. indikační skicy stabilního katastru, které jsou v aplikaci

Obr. 11 Oborová knihovna ÚAZK v současnosti (foto: autor, červen 2022)

Obr. 12 Nově pořízený velkoformátový skener s možností skenování podkladu ve velikosti A0+ (foto: autor, červen 2022)

Obr. 13 Skenarista ÚAZK při práci na průtahovém skeneru s možnou velikostí podkladu ve formátu A1 (foto: autor, červen 2022)

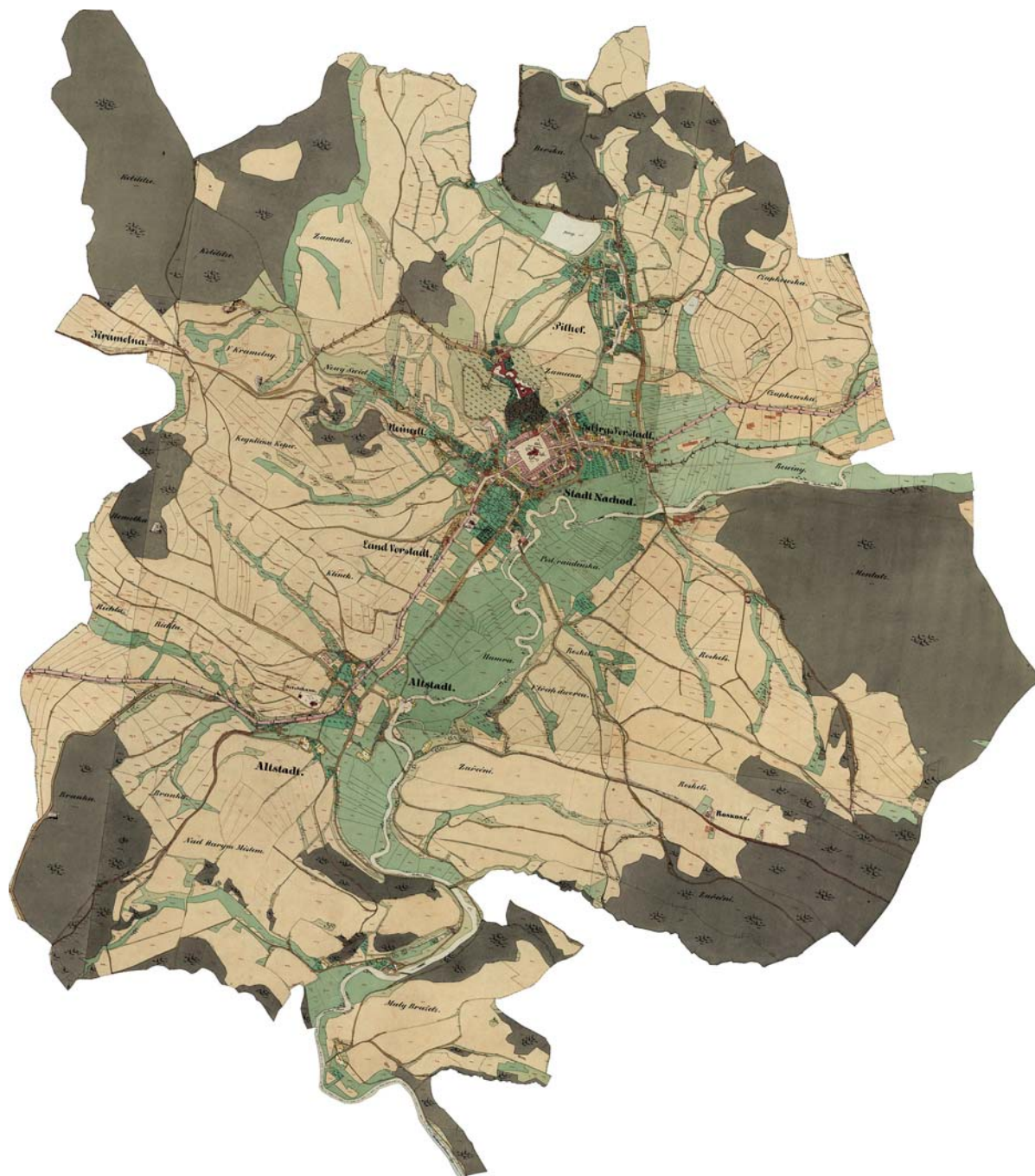
také publikovány, a to proto, že nejsou součástí fondů a sbírek ÚAZK. (Na serverech se publikují soubory z Čech a Slezska, moravské indikační skicy souborově nejsou k dispozici, jejichž publikace se řeší odkazem na aplikaci MZA. Soubory Čech a Slezska, pro zajímavost, zabírají necelých 600 GB dat a jedná se o 215 383 souborů.) Historické indikační skicy pro Čechy jsou uloženy v Národním archivu v Praze, pro Moravu v Moravském zemském archivu v Brně a pro Slezsko v Zemském archivu Opava. Se všemi těmito archivy má ÚAZK smlouvu o publikaci jejich mapových listů – ty ale nejsou součástí E-shopu Geoportálu ČÚZK. Badatel si případně nákupy či licenční ujednání musí vyřídit se správcem daného fondu, nikoli v ÚAZK či E-shopu Geoportálu ČÚZK.

4. Současné projekty a novinky v ÚAZK

V současné době řeší archiv projekty iniciované ZÚ i Odborem archivní správy Ministerstva vnitra ČR. Dokončen byl projekt, řešený přes Technologickou agenturu ČR, jehož výsledkem je nový technologický postup pro vytvoření bežešvé a georeferencované originální mapy Čech. (Projekt „[TIROCUZK918] Vývoj technologie pro automatizaci tvorby bežešvé a georeferencované originální mapy stabilního katastru z let 1826-1843 a prováděcího software“, jehož řešiteli byla Západočeská univerzita v Plzni, Fakulta aplikovaných věd, Katedra informatiky a výpočetní techniky a firma GEPRO, s. r. o.) Za pomoci speciálně upraveného software jsou vytvářeny z jednotlivých mapových listů originální mapy spojené a georeferencované mapy jednotlivých katastrů, a to podle dobových berních okresů. Postupně vznikne přes 7 000 rastrových souborů jednotlivých katastrálních území Čech (z období 1824-1843), které budou postupně publikovány v aplikaci Archiv. Publikace bude probíhat vždy na konci kalendářního roku s tím, že veřejnosti budou poskytnuty v té době zpracované berní okresy (berní okresy byly v době stabilního katastru první nadřazenou územní jednotkou nad katastrem obce, ve sčítacích operátech se pak jedná o první větší územní jednotku, nad berním okresem pak byl (berní) kraj a následně země). Postupně tak bude navazovat jeden berní okres na sousední: na konci tohoto dlouhodobého úkolu by měla být celková mapa Čech, následně pak i Moravy a Slezska. V letošním roce budou probíhat konzultace s řešiteli tohoto projektu nad dalším možným vývojem v oblasti bádání a vytěžení mapových materiálů stabilního katastru a příprava navazujícího projektu. (Obr. 14; Současný projekt měl pracovní název BAGOM, tedy akronym bežešvé a georeferencované originální mapy. Již v tomto projektu byla zapojena tzv. umělá inteligence, a to pro detekci a čtení toponym uvnitř mapového listu. V projektu BAGOM 2 se uvažuje o rozšíření těchto možností, a to ve směru vytěžení barevných ploch (pole, role, louky, pastviny apod.) a také v oblasti identifikace mapových značek.) V současnosti jsou řešeny dva velké úkoly rozdílného charakteru a zaměření. Jedním z nich je dokončení vzniku velkého datového úložiště ZÚ, tzv. Digitální archiv ZÚ. V tuto chvíli jsou již zprovozněna dvě datová pole o velikosti 2,79 PB (Petabajt; 1 PB = 1 000 TB), a to ve dvou geograficky vzdálených lokalitách: v Praze a v Pardubicích. Současně probíhá výběrové řízení na obslužný software, který by měl nad těmito objektovými poli umožňovat ukládání dat a metadat, která jsou z produkce ZÚ a mají charakter archivních digitálních dat. Připravuje se metodický pokyn, který bude popisovat,

kteřá digitální data by sem měla spadat, a zejména jakým způsobem budou popsána v metadatech jednotlivých souborů. V rámci vize dalšího vývoje v tomto oboru se předpokládá realizovat postup, který je maximálně kompatibilní s metodikami v Národním archivu, ale zároveň umožňuje v některých segmentech vyčkat na to, jak se posune vývoj v archivním zpracování digitálních prostorových dat, databází a další archivní problematice, která se teprve, vlivem dynamického vývoje utváří. (Metadate budou v kontejneru METS a se základní strukturou DublinCore, přičemž obslužný software bude umožňovat přidávat i další, volitelné položky metadatového popisu, takže by mělo být možné metadatově popsat někdy velmi rozdílné digitální archiválie ZÚ.) V následujících letech se sem budou ukládat čistě digitální data ZÚ, objemově v první řadě tzv. Master Copy leteckých snímků. To jsou soubory, které se pohybují ve velikostech i kolem 1,5 GB na soubor, což při jejich počtu vytváří potřebu opravdu velkého a zejména bezpečného úložiště, a to pro účel dlouhodobé archivace dat (tedy nikoli pouze jakési zálohy). Všechna data, která budou do Digitálního archivu zeměměřičtví a katastru (zkratka DAZK) uložena, budou synchronizována a budou existovat ve dvou datově identických lokalitách (Praha, Pardubice) – bude tedy nutné průběžně kontrolovat integritu dat, jejich čitelnost. Na druhou stranu bude nutné sledovat i trendy ve vývoji jednotlivých formátů, které budou na digitálním úložišti používány a v čase, pokud bude třeba, řešit i případné migrace tak, aby takto uložená data byla zachována pro další generace.

Druhým, souběžným úkolem jsou přípravy na převod dat ze současné databáze na zpracování archivních evidenčních karet, která je používána v ÚAZK. Již bylo zmíněno, že se jedná o program ProArchiv od firmy BACH systems, s. r. o. Vývoj v archivnictví vedl v posledních letech k velmi dynamickým změnám, které se projeví ve vydání tzv. Základních pravidel pro zpracování archiválií. První příručka tohoto typu vyšla v roce 1958 [8], do té doby neexistovala jednotná metodika pro zpracování archivního materiálu a jednotlivé archivy tak postupovaly podle dobových zvyklostí a mnohdy značně nejednotně. Doplněna byla několika dalšími archivními pomůckami a slovníky, například Slovníčkem archivní terminologie z roku 1954 apod. Tato pravidla platila až do roku 2012. V následujícím roce 2013 vyšlo první vydání nových Základních pravidel pro zpracování archiválií a krátce na to, v roce 2015 jejich druhé, opravené a rozšířené vydání. V roce 2021 bylo dokončeno třetí, opět opravené a rozšířené vydání. Tato Základní pravidla v současnosti ale zásadně ovlivňují podobu zpracovatelských archivních databází. Ty se vyvíjely od 90. let 20. století, kdy se jednalo o lokální elektronické systémy na komerční bázi (už v té době měla silnou pozici firma BACH, s. r. o. se svým programem ProArchiv, v té době pracovala ještě i na podobných databázích pro muzea – ProMuzeum). Od roku 2017 ale začal být vyvíjen nový software, který měl být plně spjat se Základními pravidly (uvažovalo se dokonce o tom, že by se zavedl jako jediný, povinný program pro státní archivy) s názvem ELZA (projekt Technologické agentury ČR v rámci aplikovaného výzkumu v Programu BETA, iniciátorem vývoje byl Odbor archivní správy MV ČR). Adekvátně na nové podmínky zareagovala i firma BACH systems, s. r. o. s programem ProArchiv (nově ve verzi 17, která se snaží plně integrovat všechny nové požadavky dle nových Základních pravidel pro zpracování archiválií) a protože se v ÚAZK používala předchozí verze tohoto programu (v současnosti je v provozu upravená verze přímo pro potřeby specializovaného

Obr. 14 Spojená originální mapa stabilního katastru, město Náchod, rok 1840; složeno z 10 původních mapových listů

mapového archivu, a to včetně výše zmíněných funkcionalit, jako např. hromadný import datových příloh s přiřazením do příslušných evidenčních karet, bylo na místě s ním i nadále pokračovat. V praxi to ale znamená, že původní databáze musí být transformovány do nové podoby, což samo o sobě není jednoduchou záležitostí, pokud se nesmí žádná data ztratit. Nicméně ani dobře provedenou transformaci dat nebude vše dořešeno, budou následovat nové postupy zpracování: za všechny lze jmenovat tzv. přístupové body. Zatímco v nedávné době stačilo v databázi zapsat, že je evidována mapa města Jeseník, nyní bude nutné najít v dostupných přístupových geografických bodech pojem Jeseník a již hotové heslo (v systému CAM – Centrálním archivním modulu) a k této evidenční

kartě jej připojit. Docílí se tak unifikace zápisů pro daný geografický objekt. Zároveň to ale znamená, že každá evidenční karta bude muset být podobným způsobem aktualizována, protože hromadným převodem toto není možné (i když se pracuje na tom, aby v rámci tzv. harmonizace bylo možné některá data schválit strojově). Obtížnější případ nastane, nebude-li požadovaný přístupový bod v systému CAM existovat. Pak bude archivář nucen takový bod (heslo) vytvořit a následně požádat o jeho validaci. Navíc s přechodem na novou verzi programu ProArchiv, nastane s dokončením transformace dat i de facto práce na nové podobě aplikace *Vademecum* (včetně propojení s aplikací Archiv), která bude s novou verzí programu ProArchiv kompatibilní v plném rozsahu.

5. Střednědobé záměry a úkoly ÚAZK

Na konci dubna roku 2022 bylo úspěšně dokončeno převzetí map pozemkového katastru (dále jen mapy PK) od všech Katastrálních úřadů v ČR. Do prostorů ÚAZK byly od loňského května umísťovány, v souladu s pokyny ČÚZK, všechny mapy PK, což bylo vyčísleno na zhruba 74 000 mapových listů. Digitalizace (naskenování v minimální kvalitě JPG, 300 ppi, 75% komprese) byla na předávaném materiálu provedena z necelé poloviny – v následujících letech tedy ÚAZK čeká úkol doskenovat zatím nedigitalizované mapové listy (necelých 40 000 mapových listů) a následně celý tento balík map PK archivně zpracovat a ideálně i připravit na publikaci v aplikacích *Vademecum* a *Archiv*. Uvedený úkol bude prioritní, protože lze předpokládat, že tento materiál bude veřejností velmi žádaný. Uvedené mapy byly přitom dosud veřejnosti dostupné výhradně na místně příslušných katastrálních úřadech či pracovištích. Předpokládá se zpracování a publikování celého balíku v horizontu 3-5 let.

Další velkou položkou v připravovaném zpracování, resp. i publikaci archivních fondů bude digitalizace písemného operátu stabilního katastru. Ten je již zpracován rámcově – dosud je zezpsáno, jaký archivní materiál je k dispozici. K již existujícím evidenčním kartám budou postupně přibývat digitalizáty a vše bude v určitých logických krocích následně publikováno badatelské veřejnosti. Jedná se o materiál, který je dislokován v depozitárních prostorech v Pardubicích – je tedy nutné jej postupně do Prahy přepravit a digitalizovat na skenovacím pracovišti v Praze.

Průběžně také probíhají práce na dalších fondech a sbírkách ÚAZK, úspěšně se pracuje na již zmíněném fondu Katastrálních a měřických předpisů (fond C), probíhá optimalizace a skenování materiálu ve sbírce Kartografických děl pro školy a veřejnost po roce 1850 (sbírka II), na sbírce geodetických a kartografických přístrojů a pomůcek, stabilizačních značek a znaků (od roku 1806, sbírka IV), na sbírce fotografií, filmů a fotodokumentů (zvláště tedy na fotografiích, sbírka V) a také na sbírce obrazových dokumentů z oboru geodézie a kartografie (od roku 1918, sbírka VII).

Velkou výzvou pro další léta je i dořešení otázky úložných prostor ÚAZK, která bude v následujících letech stěžejní.

V rámci převozu map PK již tato problematika byla řešena v souvislosti s jejich řádným uložením (obr. 15; realitou dnešních dnů je 41 palet s mapovými listy, které jsou provizorně umístěny v halách ÚAZK). Bylo proto schváleno uvolnění finančních prostředků nutných pro dostavbu pojezdných regálů a tedy maximální zahuštění současných prostor depozitárních hal ÚAZK. Na uložení dosud neuspořádaného materiálu se pracuje a po dokončení bude prostor pro uložení dalšího materiálu relativně malý.

V rámci střednědobého plánování je tedy nezbytné uvažovat o dalším rozšíření úložných prostor ÚAZK, přičemž v úvahu přicházejí jen dvě možná řešení: první z nich je dostavba dvou pater nad současným ÚAZK, tedy dostavba 3. a 4. patra zadního západního křídla budovy zeměměřických a katastrálních úřadů v Praze 8-Kobylisích. Proběhlo již nutné prozkoumání statiky a závěr externí firmy vyzněl tak, že navýšení budovy je možné za podmínky posílení současných nosníků.

Druhou možností by bylo získání jiných vhodných depozitárních prostor mimo současnou budovu zeměměřických a katastrálních úřadů. Tato varianta však může být časově vzdálenější a možná i dražší z pohledu předpokládaných nutných investic do oprav a přizpůsobení budovy archivním potřebám (a normám s tímto spjatými).

6. Závěr

Na závěr je vhodné připomenout, že ÚAZK vedle již zmíněných bodů nadále plní své další povinnosti a činnosti. Příkladem může být provoz badatelny ÚAZK, i když počet badatelů, kteří přicházejí do badatelny, poklesl pod hodnotu 100 badatelů za rok. (Jedná se o přirozený úbytek z důvodu publikace archivního materiálu skrze aplikace *Vademecum* a *Archiv*. Mnozí z těch, kteří před 7-10 lety pravidelně badatelny navštěvovali, mají nyní podkladový materiál k dispozici na počítači a návštěva tak není nutná.) Stoupl naopak počet dotazů, které přicházejí e-mailovou či telefonickou cestou. Vyřízení těchto „neosobních badatelských návštěv“ zabere někdy minuty, většinou však hodiny a někdy, v případě složitějších dotazů, i dohledávání v řádu dnů (někdy je k tomuto účelu utvořen i tým více archivních pracovníků). Všechny dotazy jsou však tazatelům zodpovězeny.

Obr. 15 Mapy PK, 41 palet s mapovými listy, které jsou provizorně umístěny v halách ÚAZK

Pokračuje i spolupráce s dalšími organizačními útvary ZÚ, například s Obchodním oddělením na výstavách v přepážkové hale. Novým příkladem spolupráce je příprava směrnice pro ukládání dat do datového úložiště (DAZK), kdy je společně řešena jedinečnost dat v rámci ZÚ a jejich archivace z pohledu dlouhodobé udržitelnosti těchto digitálních souborů či datasetů.

Daří se ale spolupracovat i s kolegy z jiných institucí, aktuálně byl ÚAZK osloven v rámci dvou projektů NAKI III (Výzkum historických cest s využitím metod umělé inteligence a Lexikon obcí v době mapování stabilního katastru), které jsou nicméně zatím v počátečních fázích.

LITERATURA:

- [1] SIMKOVIČOVÁ, J.: Mezinárodní vztahy československého a českého archivnictví od roku 1918 do současnosti. Rigorózní práce, UK Praha, Filozofická fakulta, Katedra pomocných věd historických a archivního studia, Praha 2007, s. 15-20.
- [2] Národní archiv. Z historie národního archivu. [online]. [cit. 23. 5. 2022]. Dostupné na: <http://www.nacr.cz/o-nas/historie>.
- [3] SEMOTANOVÁ, E.: Dějiny Ústředního archivu pozemkového katastru (1930

až 1950). Z dějin geodézie a kartografie 4, Národní technické muzeum, Praha 1985, s. 90.

- [4] Zákon č. 177/1927 Sb. ze dne 16. prosince 1927 o pozemkovém katastru a jeho vedení (Katastrální zákon.). [online]. [cit. 20. 5. 2022]. Dostupné na: <http://ftp.aspi.cz/opispdf/1927/083-1927.pdf>.
- [5] Vládní nařízení č. 205/1928 Sb. ze dne 28. prosince 1928, jímž se provádí hlava I. zákona o pozemkovém katastru a jeho vedení (katastrální zákon). [on-line]. [cit. 20. 5. 2022]. Dostupné na: <http://ftp.aspi.cz/opispdf/1928/073-1928.pdf>.
- [6] BÁRTA, S.-BRZOBOHATÁ, H.-ČERVENÁ, R.-JELÍNEK, J.-STODŮLKA, Z.-ZEMÁNKOVÁ, M.: Digitální archivnictví. Brno 2019. [online]. [cit. 23. 5. 2022]. Dostupné na: <https://munispace.muni.cz/library/catalog/book/1407>.
- [7] KALINA, T.: Elektronické dokumenty-archiválie nového tisíciletí. In: Archivy a zítřek. Sborník příspěvků z konference uspořádané ve dnech 22. - 23. září 1999. Jindřichův Hradec 2000, s. 111-117.
- [8] Archivní správa Ministerstva vnitra. Základní pravidla pro zpracování archivního materiálu. Praha 1958.

Do redakce došlo: 10. 6. 2022

Lektorovala:
prof. PhDr. Eva Semotanová, DrSc.,
Historický ústav AV ČR